

A KÉPVISELŐVÁLASZTÁSOK
ÉRVÉNYESSÉGE FELETTI BIRÁSKODÁS
EGYNÉMELY KÉRDÉSÉRŐL.

Dr POLNER ÖDÖN.

ELŐADÁSA,

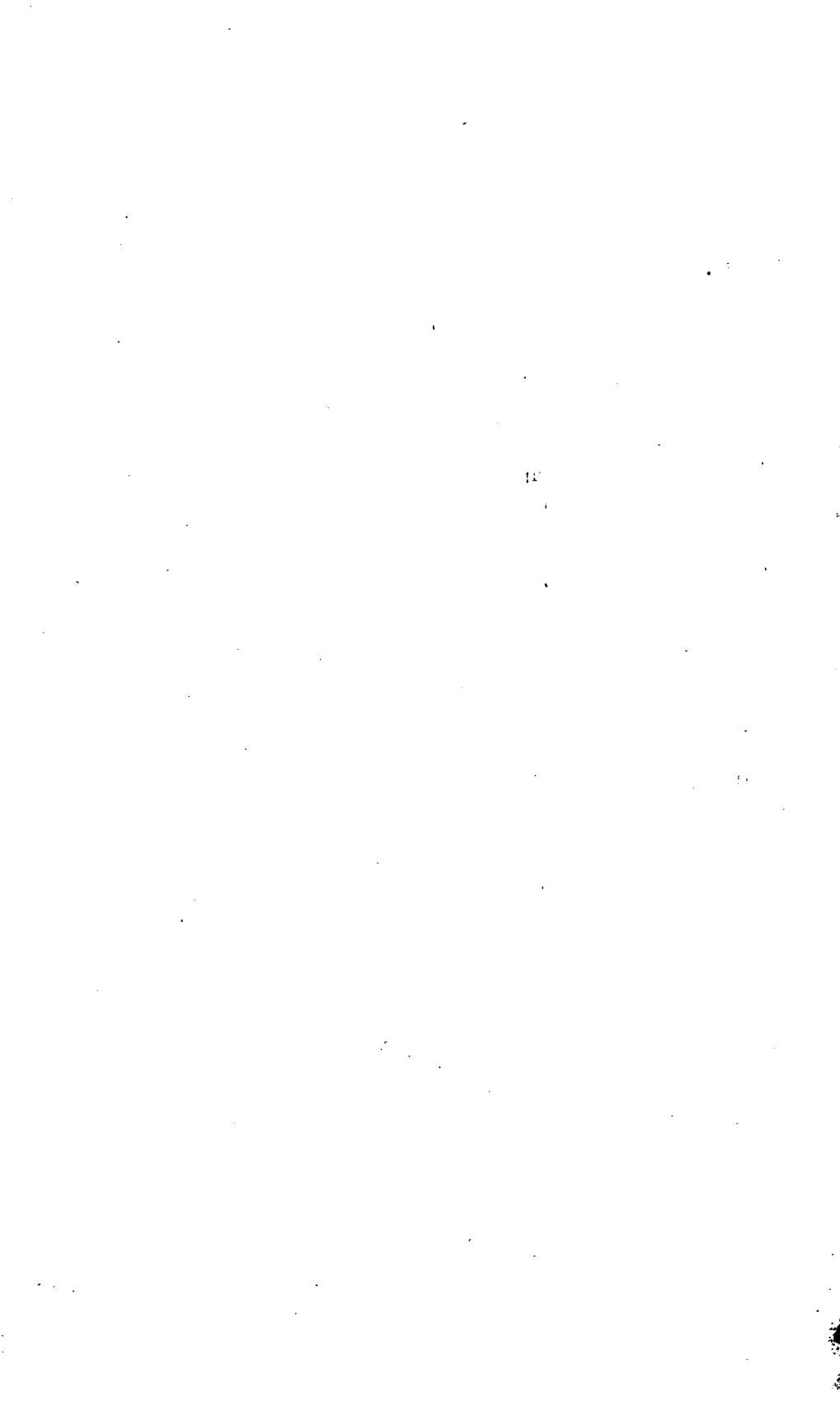
CONCHÁ GYÖZÖ, SCHWARZ GUSZTÁV, VÉCSEY TAMÁS ÉS VAVRIK BÉLA
FELSZÓLALÁSAIVAL.

A MAGYAR JOGÁSZEGYLET 1900. ÉVI OKTÓBER HÓ 18-ÁN TARTOTT
TELJES-ÜLÉSÉN.

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.

1901.

Dr. Polner Ödön:

Mélyen tisztelt teljes-ülés!

Az országgyűlési képviselőválasztások feletti biráskodásról szóló 1899. évi XV. t.-cz. a kérvénnyel megtámadott választások feletti biráskodást a Curia hatáskörébe utalván, a választási jog nagy részének alkalmazását hivatásos jogászok kezébe adta. A választási jognak sok kérdése ezzel a jogász közönségre nézve közvetlenebb fontosságúvá vált, mint azelőtt, és azért azt hiszem: helyén való lesz a m. t. Jogászegylet teljes-ülésén a választási joggal és a választások érvényessége feletti biráskodás egynémely kérdéseivel foglalkozni.

A választási jognak az eddiginél nagyobb mértékben hivatásos jogászok által való alkalmazása kiváló fontossággal fog birni nemcsak politikai szempontból, a mely szempontokkal foglalkozni nem tartozik az egylet feladatai közé, hanem kiváló fontossággal fog birni a jog technikája szempontjából is. Mert közjogi törvényeink jogi technikája meglehetősen fogyatékos, és ennél fogva igen rászorulnak arra, hogy a jogi technika szempontjából is fejlesztessenek. Közjogi törvényeinken meglátszik, hogy azokat nagyrészt nem jogászok készítették.

Politikai életünkben a közjogi viszonylatok azok, a melyekkel a legtöbb nem szakértő foglalkozik és ezért e közjogi viszonylatokat szabályozó törvényeink azok, a melyek a szigorú jogi kritikát legkevesébbé állják meg, a melyekből a szakértő jogászai analysis nyoma leginkább hiányzik. Oka ennek csak részben az, hogy a közjogi viszonylatok alakulása a nem jogász közönségben sokkal nagyobb érdeklődést bir felkelteni, mint más jogi kérdések. Mert a közjognak hivatásos jogászok által is poli-

tikai szempontokból való nem egészen jogászias művelése szintén közrehatott arra, hogy a közjogot magok a jogászai műveltséggel bírók is politikai szempontból fogják fel, és hogy így a közjogi alkotásokban a nem jogászai felfogás érvényesüljön.

A képviselőválasztások feletti bíráskodásról szóló új törvény, a mely törvény a jogi technikának előbbi közjogi törvényeinkénél jóval magasabb fokán áll, ismét több alkalmat nyújt arra, hogy a jurisdictióval a választási jogot jogászias irányban fejlesszék. De nem hallgathatom el abbéli aggodalmamat, hogy e törvényben kimondott bíráskodás — ismét csak a jogi technika szempontjából — egy más irányban vezethet téves útra. Mert ha a közjogot túlnyomólag olyan jogászok alkalmazzák, a kik legfőképp magánjoggal foglalkoznak, azok a magánjog fogalmait viszik be a közjogba; abba a tévedésbe esnek, hogy sok közjogi kategória azonos a magánjogi kategóriákkal. Ez könnyen megmagyarázható. Épen azért azonban, mert a választások érvényessége feletti bíráskodás oly testületre van bízva, melynek eddigi hivatása a büntető jogszolgáltatáson kívül főképp a magánjognak az alkalmazása volt, s a melynek közjogi kérdésekkel foglalkozni eddig csak kis mértékben nyílt alkalmat, nem esik messze a feltételezés, hogy a Curia a választások feletti bíráskodásban a választási jog egyes kérdéseinek eldöntésénél hajlandó lesz a magánjog fogalmaival gondolkodni. Nem vonok le ezzel semmit e kiváló bírói testületnek magas jogászai színvonalából, és azért azt hiszem, az előbbi kijelentésemet rossz néven venni senki nem fogja; annál kevésbbé, mert hisz még maga a közjogi elmélet is csak az újabb időben kezd a németeknél a magánjogi felfogástól, mely a régi hűbéri és rendi világnak a maradványa, szabadulni.

Miután egyes jogi fogalmakhoz különböző következményeket fűzünk, nem mindegy az, hogy bizonyos intézményekről mily jogi fogalmat alkotunk.

Így p. o. nem mindegy az, hogy az ú. n. választói jogot mi-nek tekintjük? Magánjogi felfogás szerint a választói jog alanyi jogosítvány, melynek gyakorlására vonatkozólag, ha a magánjog szabályait alkalmazzuk, egészen más következményekre jutunk, mintha azt közhatósági tevékenységre való képességnek fogjuk fel, és arra a közjognak a szabályait alkalmazzuk.

A választások érvényessége feletti biráskodásban sok alkalom van az egyes kérdéseknek ily eltérő felfogással való megítélésére, azért a választások feletti biráskodásnál előfordulhatók két oly kérdéssel kívánok ma foglalkozni, a melyeknél e különböző felfogások érvényesülhetnek. Ez a két kérdés az: 1. hogy mily hatást tulajdonítsunk a választásoknál nyilvánított azoknak a szavazatoknak, a melyeket olyanok adtak be, a kik nem választók, de a kik a választók névjegyzékébe mégis fel vannak véve, és 2. mily hatályt tulajdonítsunk az oly szavazatoknak, a melyeket a névjegyzékbe fel nem vett választók adtak be? E kérdésekben kívánom ma kifejteni azt a felfogást és annak következményeit, mely nézetem szerint a közjog álláspontjának megfelel.

Tisztelt teljes-ülés!

A választók névjegyzéke tulajdonképen nem más, mint a választóknak nyilvántartása abból a czélból, hogy a választások alkalmával a szavazásnál gyorsan és könnyen lehessen constatálni, hogy az, a ki a szavazáshoz megjelenik, bir-e választó hatósággal? A névjegyzékbe való felvétel nem feltétele annak, hogy valaki választó hatósággal birjon, s a névjegyzékből való kimaradás nem zárja ki a választó hatóságot. Ha azonban szem elől tévesztjük a névjegyzék czélját, akkor könnyen oly következtetésekre jutunk, a melyek mellett a névjegyzékbe való felvétel választó hatóságot fog adni, és a névjegyzékből kimaradás meg fog fosztani a választó hatóságtól. Mert a választásokról szóló 1874: XXXIII. t.-cz. 73. §-a, és ezzel megegyezőleg a választási biráskodásról szóló 1899: XV. t.-cz. 158. §-a értelmében a névjegyzékben foglaltak közül a *szavazat* senkitől meg nem tagadható, és ugyancsak az idézett szakaszok szerint a választásnál *szavazati* joggal csak azok birnak, a kik a választói névjegyzékben befoglaltatnak. A törvény ama rendelkezésének, a melynél fogva helytelen kiinduló ponttal a választók névjegyzékébe való felvétel választó hatóságot adó körülménynyé válik, meg van a helyes czélszerűségi oka, mert e nélkül a szavazásnál a választó hatóság bizonyítása és constatálása csak hosszadalmas eljárással történhetnék akkor, mikor arra sem idő, sem alkalom nincs.

A törvénynek tehát az a rendelkezése, a mely szerint sza-

vazatok csak a névjegyzékbe felvettektől vehetők át, és hogy a névjegyzékbe felvettektől a szavazás meg nem tagadható, mint helyes és célszerű nem mellőzhető.

Miután azonban a névjegyzékbe való felvételnek nem az a célja, hogy választó hatóságot adjon olyannak, a ki azzal különben nem bir, vagy választó hatóságától fossa meg az olyant, a ki azzal bir, a névjegyzékbe való felvételnek nem szabad túlmenő hatályt tulajdonítani azon, a mi a célja.

A névjegyzékbe való felvétel nem feltétele a választó hatóságnak; a kimaradás nem a választó hatóságot kizáró körülmény. Ennélfogva a névjegyzék csak a szavazáshoz bocsátásnál használandó eszköz; csak arra való, hogy annak segítségével megállapíttassék: kinek az akaratnyilvánítása vétessék át mint választóénak? A névjegyzékbe való felvétel tehát csakis a szavazatoknak, a választók akaratkijelentésének átvételénél irányadó körülmény, de nem vehető figyelembe a választások eredményének megállapításánál, nem vehető kizárólagos alapul akkor, mikor a választások érvényessége jön kérdésbe, s e célból állapítandó meg, hogy vettek-e részt a szavazásban olyanok, a kik választó hatósággal nem birnak, és megakadályoztatott-e olyanoknak részvétele a szavazásban, a kik választó hatósággal birnak?

Ezen állításaimnak igazolására szükségesnek tartom a következőket közbeszöni. A választó hatóság, nézetem szerint, nem jogosítvány, nem alanyi jog, mit magánérdekben saját hasznára gyakorolhat valaki, hanem az államhatalomban való részvételre képesség, a mivel közérdekből vannak egyesek felruházva. Ezért nem nevezem a választó hatóságot választói jognak. A választó hatóság mint az államhatalomban való részvételre képesség azt a hatalmat jelenteni, hogy az állam azon tagjai, a kik azzal birnak, meghatározott formában egy államhatalmi szerv megalkotásában: az országgyűlés képviselő házában megválasztásában részt vehetnek. Ha a választó hatósággal bírók meghatározott időben, meghatározott formájú akaratkijelentéseket tesznek abban az irányban, hogy kiket akarnak az országgyűlés képviselőházának tagjául, annak az a hatálya, hogy azok, a kikre nézve ezen akaratkijelentések bizonyos száma találkozik, a képviselőház tagjaivá lesznek, feltéve, hogy arra ké-

pességgel bírnak. A választó hatóság tehát nem jog, hanem bizonyos hatálylyal összekötött oly nemű felhatalmazottság, a milyen p. o. magánjogi téren a végrendelkezési képesség.

Ennek a körülménynek szigorú jogi felfogás mellett az a következménye, hogy ha oly állampolgár szavazott, a ki bir választó hatósággal, ennek a szavazásnak hatályát el kell ismerni még akkor is, ha az esetleg nem volt a névjegyzékbe felvéve; és hatályt az olyan állampolgár szavazatának nem lehet tulajdonítani, a ki nem bir választó hatósággal, még ha fel is van véve a névjegyzékbe; mert a választó hatóság birásának a névjegyzékbe való felvétel nem feltétele, az abból való kimaradás nem akadály.

Azonban úgy látszik, hogy ez a következtetés ellentétben van a törvénynek ama rendeletével, hogy a névjegyzékbe foglaltaktól a szavazás meg nem tagadható és hogy csak azok szavazhatnak, a kik a névjegyzékben befoglaltatnak.

Felfogásom szerint ez az ellentét valóban nem áll fenn, mert, mint fentebb említém, a névjegyzék csak a szavazásnál használandó eszköz, és a választó hatóság birásának nem feltétele. És habár az imént levont következtetést maga a törvény, sem a választási, sem a választás-biráskodási, ki nem mondja, az mégis, legalább részben keresztülvihető a nélkül, hogy a törvénnyel ellenkezésbe jönnénk. Hogy ezt kimutassam, a különböző eseteket külön fogom tárgyalni és pedig először azt, midőn választó hatósággal nem bíró állampolgár vesz részt a szavazásban.

I. Választó hatósággal nem bírónak, tehát nem választónak részvétele a szavazásban többféleképp fordulhat elő.

a) Ha a szavazatokat átvevő közeg tévedésből vagy szándékosan olyannak szavazatát veszi át, a ki választó hatósággal nem bir, és a ki nincs is a választók névjegyzékébe felvéve.

A szavazatok átvétele ily esetben szabályellenes is, mert szavazatot csak a névjegyzékben foglaltaktól lehet átvenni. A szavazat tehát ilyenkor érvénytelen, s hogy azt megállapítsa mindjárt a szavazat átvétele után, vagy később a szavazatok összeszámolásakor maga a szavazatszedő küldöttségi elnök, s hogy ehhez képest igazítsa ki a szavazás eredményét, annak sem jogi sem ténybeli akadályá nincsen. Ugyancsak megállapít-

hatja az ily szavazatok érvénytelenségét a választás eredményének megállapításánál a választási elnök is, s a választás eredményét ehhez képest mondhatja ki. Ha sem a szavazatokat átvevő közeg, sem a választást vezető közeg a tévedésből vagy szándékosan elkövetett szabálytalan eljárást ki nem igazítják, az érvénytelen szavazatok leszámítása és ehhez képest a választás eredményének kiigazítása esetleg a választások érvényessége felett határozni hivatott közeg által történhetik. Az ilyen érvénytelen szavazatok leszámítása természetesen csak akkor bírhat befolyással a választás eredményére, ha érvénytelen szavazat oly nagy mennyiségben vétetett át és számíttatott be, hogy a megválasztottnak kijelentett ezen szavazatok következtében nyilváníttatott képviselőnek.

Hogy a névjegyzékbe fel nem vettekől és választó hatósággal nem bíróktól átvett érvénytelen szavazatokat a választások érvényessége és igazolása tárgyában határozni hivatott közegek érvénytelenítsék, annak lehetősége eddig érvényes jogunkban is meg volt adva, mert a választások érvénytelenítési eljárását szabályozó képviselőházi házszabályok 71. §-ának c) pontja értelmében megsemmisítendő volt a választás, ha bebizonyítatik, hogy a képviselőre olyan egyének is szavaztak, a kik szavazati joggal nem bírtak. De ezutáni jogunk szerint is meg lesz adva annak a lehetősége, hogy a névjegyzékbe fel nem vett, választó hatósággal nem bíró egyének érvénytelen szavazatának hozzászámításával kimondott választási eredmény kiigazíttassék, mert a Curiának a választások tárgyában való bíráskodásáról szóló új törvény 3. §-ának 27. pontja szerint érvénytelen a választás, ha a választási elnök nem azt nyilvánította ki képviselőül, a ki az *érvényes* szavazatok általános többségét nyerte meg. Ugyanezen törvény (1899 : XV. t.-cz.) 4. §-a értelmében érvénytelen a szavazat s a választás eredményének megállapításánál leszámítandó, ha jogosulatlan egyén által adatott. Az említett törvény értelmében tehát azokban az esetekben, a melyekben névjegyzékbe fel nem vett választó hatósággal nem bíró egyének vesznek részt a szavazásban s ilyen résztvevők száma teszi ki a különbséget a megválasztottnak kijelentett és a kisebbségben maradt jelöltek érvényes szavazatainak száma között, a választás a Curia által érvénytelenítendő.

b) Választó hatósággal nem bírónak résztvétele a szavazásban előfordulhat úgy is, hogy az nem szabályellenes. Történik ez akkor, ha a névjegyzékbe olyan vétetett fel, a ki nem bír választó hatósággal. A törvény értelmében, mint említve volt, a szavazat ilyenről meg nem tagadható. Ha tudják is a szavazatot átvevő közeg (szavazatszedő küldöttség elnöke) és a választás eredményét megállapító közeg (választási elnök), hogy az illető szavazó nem választó, a szavazatot mégis át kell venniök, a választás eredményének a megállapításánál azt számba kell venniök.

De miután, mint említettem, a névjegyzékbe való felvételnek nem lehet az a hatálya, hogy választó hatóságot adjon, a névjegyzékbe felvett, de választó hatósággal nem bíró egyének szavazatának nem lehet az a hatálya, mint van a névjegyzékbe felvett választó hatósággal bírók szavazatának. Meg kell adni tehát a lehetőségét annak, hogy a névjegyzékbe felvett, de választó hatósággal nem bíró egyének részvételével, tehát szabályszerűen létrejött választási eredmény kiigazíttassék, esetleg érvényteleníttessék. Az a közeg, a mely e kiigazítást eszközölje, vagy az érvénytelenítést kimondja, az lehet, a mely a választások érvényessége felett van hivatva határozni.

Hogy az ily alapon megtámadott választásnak az érvénytelensége kimondassék, ahhoz az eddigi gyakorlat szerint nem igen volna kilátás, mert az eddigi gyakorlat a névjegyzékbe való felvételt a valóságban választó hatóságot adó körülménynyé vette. A választások érvényessége feletti bíráskodásról szóló új törvényben azonban van olyan rendelkezés, a melynek alapján a névjegyzékbe felvett, de választó hatósággal nem bíró egyének szavazatát a választás eredményének megállapításánál le lehet számítani. Ez a rendelkezés a törvény 3. §-ának 27. pontjában és 4. §-ában van. Ugyanis a 3. §. 27. pontja értelmében: érvénytelen a választás, ha a választási elnök nem azt nyilatkoztatta ki megválasztott képviselőnek, a ki az *érvényes* szavazatok többségét megnyerte. Hogy mely szavazatok nem érvényesek, azt a törvény 4. §-a állapítja meg, a mely szakasz utolsó bekezdésének utolsó pontja értelmében leszámítandók az eredmény megállapításánál még az oly szavazatok is, a melyeket jogosulatlan egyének adtak be. A törvény e rendelkezése,

bár kifejezését nem tartom egész helyesnek, a jogi technika szempontjából mégis igen szerencsés. Mert nem azt mondja, hogy leszámítandók azok a szavazatok, a melyeket a névjegyzékbe fel nem vett egyének adnak be, hanem azok, a melyeket jogosulatlan egyének adtak be. A névjegyzékbe való felvétel pedig és a jogosultság, feltéve, hogy a jogosultság alatt a választói jogosultságot, tehát a választó hatóságot kell érteni, s nem a szavazásra való jogosultságot, két különböző dolog, mert a névjegyzékbe fel lehet véve olyan is, a ki nem bir választó hatósággal, választói jogosultsággal. Hogy a jogosultság alatt itt nem a szavazásra való jogosultság, hanem a választói jogosultság értendő, annak oka az, mert nem a szavazatok átvételéről van szó, a hol nem foglalhat helyet annak esetleg hosszadalmas bizonyítgatása és megállapítása, hogy ki bir választó hatósággal, hanem szó van a választások érvényességének megállapításáról, a mi maga is hosszadalmasabb birói eljárás után történik, s azért nincs akadálya annak, hogy ebben az eljárásban a névjegyzék tekintetbe vétele nélkül vizsgáltassék az, hogy ki nem bir választó hatósággal. — Igaz, hogy másrészt a törvény 3. §-ának 15. pontja úgy rendelkezik, hogy megsemmisítendő a választás, ha a szavazás alapjául nem a névjegyzék szolgált, s ennek a rendelkezésnek következtében az állitható, hogy ha nem a névjegyzéken alapuló szavazás érvénytelenítendő, akkor nem érvényteleníthető oly szavazat, mely a névjegyzékbe felvettől vétetett át. Ez az ellentét azonban csak látszólagos, mert a névjegyzék alapján történt szavazás nem azért érvénytelenítendő, mert a szavazatok érvénytelenek, hanem azért, mert a szavazási eljárás szabálytalan volt, azért, mert nem a névjegyzék alapul vétele mellett igen nagy gyanuja forog fenn annak, hogy nem azok vesznek részt a választásban, a kik választó hatósággal birnak, vagy nem mindazok. Tehát ennek a rendelkezésnek is csak az a célja, hogy a választásban csak a választó hatósággal birók vegyenek részt. S hogy a névjegyzék alapján átvett szavazat érvényteleníttessék, ez nem áll ellentétben a 15. ponttal, mert hisz a szavazatok érvénytelenítése más esetben is történhetik, mikor a szavazó a névjegyzékbe fel volt véve, t. i. befolyásolás esetén.

Az az ellenvetés hozható fel az általam felállított tétel ellen,

jegyzekek érvényessége tárgyában az ország legmagasabb birói testülete a Curia már egyszer jogerősen határozott és így nem hogy a névhelyén való az, hogy — akár a képviselőház, akár a Curia határozzon a választások érvényessége felett, — ez a hatóság újra vizsgálja a választói jogosultságot.

Ez az ellenvetés azonban nem igazolt, mert először a Curia nem az egész névjegyzék összeállítása tárgyában és így nem mindenki választó hatóságának kérdésében határoz, úgy, hogy a választások érvényességének megbirálásánál még mindig lehetnek olyanok, a kiknek választó hatósága felett a Curia nem nyilatkozott. Másodszor pedig az, hogy a választó hatóság birásának kérdésében a névjegyzéknek, tehát a szavazás egy eszközének összeállításakor a Curia hatáskörébe tartozik a végérvényes döntés, az nem zárja ki, hogy azért ebbe a kérdésbe a választások érvényességének megbirálására hivatott hatóság belemenjen akkor, mikor a választások érvényességének megbirálásáról van szó. Csak az következik a Curiának a névjegyzékek összeállítása tárgyában gyakorolt biráskodási hatásköréből, hogy annak az egyénnek választó hatósága tárgyában, a kinek választó hatósága felett a Curia már egyszer határozott, ezt a határozatot a választások érvényessége tárgyában eljáró hatóság elfogadja, s attól eltérő határozatot ne hozzon, még akkor sem, ha a választások érvényessége feletti biráskodás magát a Curiát illeti meg.

Még egy ellenvetés hozható fel az ellen, hogy a névjegyzékbe felvettek választó hatósága a választások érvényességének megbirálása alkalmával kérdésbe vétessék. Az t. i., hogy a névjegyzékek elleni felszólalások által meg van adva annak a módja, hogy a jogosulatlanok fölvétele mellőztessék, s hogy a névjegyzék végérvényesen állapittatván meg, az a következő évre nem változtatható. Ez az ellenvetés azonban, mely teljesen magánjogi felfogáson alapul, azért nem állhat meg, mert a jogosulatlanok felvétele ellen való felszólalás nem egyeseknek a joga, a mely jog bizonyos időben való gyakorlatának elmulasztása maga után vonhatná azt a következményt, hogy a választó jog többé nem érvényesíthető. A névjegyzék elleni felszólalások jogi természetével foglalkozni egy külön előadás számára tartom fenn magamnak s itt csak annyit jegyzek meg,

hogy e felszólalások nem bírnak a perjogi jogorvoslatok természetével. Hogy a jogosulatlanok felvétele miatt fel lehet szólni, az a névjegyzékbe felvetteknek közérdekből adott az a hatósága, hogy ők a névjegyzék összeállításába befolyhatnak, azért, hogy a névjegyzék jól legyen összeállítva; ha azzal a hatósággal senki sem él, ebből még nem következik, hogy a névjegyzék pontosan van összeállítva, hogy a választó hatósággal bírók helyesen vannak nyilvántartva és ezért nem lehet kívánni azt, hogy egyesek választó hatósága elismertessék vagy meg nem létele constatatassék akkor, mikor a névjegyzék már véglegesen meg van állapítva, sőt akkor is, miután a névjegyzék választásánál szavazás alapjául már szolgált is. S ezzel meg van döntve a fent jelzett ellenvetés másik része is, mert az itt mondottakból következik, hogy a névjegyzék évenkénti végmegállapítása nem eredményezheti azt, hogy az abban felvettek választó hatósága kétségbe vonható a következő évben tartott választások szempontjából ne legyen; az csak azt eredményezheti, hogy a névjegyzék a következő évben tartott választáson a szavazás alapjául, a jogosultak akaratkijelentésénél vétessék alapul, mert a névjegyzék csakis a szavazásnál használandó eszköze ama körülmény megállapításának, hogy kinek a szavazata vétessék át, s kié ne?

c) A névjegyzékek mindig a következő évben netalán megejtendő választási eljárás számára állítatnak össze. A választásoknál tehát mindig azok a névjegyzékek használandók, a melyek a megelőző évben állítottak össze, illetve igazítottak ki és a melyeknél ily módon rendszerint a választó hatóságban előforduló azokat a változásokat vehették csak figyelembe, a mely változások a megelőző évben fordultak elő. Kérdés merül fel tehát, vajjon a névjegyzékbe felvett egyének szavazata, a ki a névjegyzék végérvényes összeállítása után választó hatóságát elvesztette, a választások érvényességének megállapítása alkalmával érvényesnek tekintendő-e?

Ha abból indulunk ki, hogy a névjegyzék csak a szavazásnak egyik eszköze és nem választó hatóságot adó körülmény, akkor e kérdésre nemmel kell válaszolni.

Igaz, hogy ennek az álláspontnak keresztülvitele mellett úgy ebben, mint az előbb említett esetben a választások ered-

ménye egyelőre mindig bizonytalannak tekinthető, mert a választás befejeztével soha sem fogjuk tudhatni, vajjon a névjegyzékbe felvett, de választó hatósággal nem bírók vagy választó hatóságukat elvesztettek szavazatának leszámításával nem lesz-e a választás érvénytelenítve, noha a választás szabályszerűen folyt le.

Mind a két esetben a jogi consequentia ellenére csak czélszerűségi, tehát politikai okok lehetnek azok, a melyek kívánatossá tehetik, hogy a névjegyzékbe felvetteknek szavazata feltétlenül érvényesnek fogadtassék el. Különös czélszerűségi okok azonban e mellett fel nem hozhatók, s oly körülmények, a melyek a névjegyzékbe felvettek választó hatóságának utólagos vizsgálatát a czélszerűség szempontjából mellőzendőnek mutatják, nincsenek.

A választások eredményének bizonytalansága ugyanis, habár mindig előáll, nem nagy mérvű, mert úgy azok az esetek, a melyekben valaki választó hatósággal nem bírván, a névjegyzékbe felvételik, mint azok, a melyekben a névjegyzékbe felvettek nem is egy egész év alatt választó hatóságukat elvesztik, számosak nem lehetnek, ha a névjegyzék kiigazítása a kellő szigorúsággal és pártatlansággal történik és így az ilyenek szavazatának leszámítása a választások eredményére csak ritka esetben lesz hatással. Hogy ez a leszámítás mégis megtörténjék, azt az a körülmény teszi szükségessé, mert habár ritkán, de mégis lehetnek esetek, a melyekben ennek a leszámításnak a választások eredményére van befolyása s ezekben az esetekben úgy a jogi consequentia, mint a politikai érdek egyaránt megkövetelik azt, hogy a választásban csak azok vegyenek részt, a kik választó hatósággal valóban bírnak. Ha pedig a névjegyzék összeállítása és kiigazítása nem a kellő szorgossággal és irányzatossággal történik, akkor ez a körülmény egygyel több ok arra, hogy a névjegyzék összeállítása és kiegészítése körül elkövetett törvényellenességek a választók érvényessége feletti bíráskodás alkalmával orvosoltassanak.

A névjegyzékek összeállítása és a szavazásnak alapjául vétele így sem felesleges, mert anélkül a választás rendesen és könnyen nem volna lebonyolítható.

II. A névjegyzékbe felvett, de választó hatósággal nem bírók-

ról volt eddig szó. Most áttérek a megfordított esetre, vagyis arra, midőn választók a névjegyzékbe nincsenek felvéve, de a választásban mégis részt akarnak venni vagy részt vettek. a) Az előbbi a választási törvény (1874 : XXXIII. t.-cz.) 73-ik, illetve a bíraskodási törvény (1899: XV.) 158. §-a értelmében megakadályozandó, mert ezen szakaszok szerint a választásnál szavazati joggal csak azok bírnak, kik a választói névjegyzékekben benn foglaltatnak. Tény azonban, hogy ebben az esetben választó lett meggátolva választó hatóságának gyakorlásában; és ennél fogva kérdés: nem támadható-e meg az ily választás érvényessége. Az eljárás szabálytalanságának alapján megtámadásnak és érvénytelenítésnek helye nem lehet, mert az eljárás szabályszerű volt. A megtámadásnak és érvénytelenítésnek az eddig irányadó jog szerint, nevezetesen a képviselőházi házszabályok 71. §-ának c) pontja szerint sem volt helye, mert ez a szakasz azt a körülményt, hogy jogosult választók nem szavazhattak, csak arra az esetre mondja ki megsemmisítési okául, ha a jogosult választók a közreműködő közegek törvényellenes cselekménye vagy mulasztása miatt nem szavazhattak; tehát csak arra az esetre, ha a választóknak a szavazásban való részvétele szabályellenesen akadályoztatott meg.

Uj jogunk, vagyis a képviselőválasztások feletti bíraskodásról szóló 1899-ik XV. t.-cz. értelmében ez szintén nincs más képen. E törvényezik 3. §-ának három pontja intézkedik arról az esetről, midőn választók a választásban való részvételben megakadályoztatnak. E három pontnak egyike, a 12-ik szól arról az esetről, midőn bizonyos választók a választás helyén kellő időben való megjelenésben gátoltattak; a 13-ik pont szól arról az esetről, midőn bizonyos választók a választást vezető vagy más hivatalos közeg intézkedése által a választás folyamata alatt és a választás helyén gátoltattak választójoguk gyakorlásában; végül a 14-ik pont az előbbi két esetet összefoglalva szól a választásban való részvételben akadályoztatásról akkorra, ha be nem bizonyíttatik, hogy az akadályozott választók kire akartak szavazni, mert a 12. és 13-ik pont csak azokra az esetekre vonatkozik, ha az akadályozott választók a megválasztottnak kijelentett jelölttől különböző jelöltre akartak szavazni. A 13-ik pontnak és a 14-iknek megfelelő esetében vagyis a vá-

lasztás helyén a választást vezető közeg által való akadályoztatás esetében a választó akadályoztatása nem lehet érvénytelenítési ok, ha a választó a névjegyzékbe nem volt felvéve, mert ezek nem törvényellenesen lettek meggátolva szavazatuk gyakorlásában. A 12-ik pont és a 14-ik pont ennek megfelelő esetében megjelölt akadályoztatás vagyis a választás helyén való megjelenésben gátolás szintén nem lehet érvénytelenítési ok, mert a névjegyzékbe fel nem vett választó törvényszerűen a szavazáshoz nem bocsátható, s így nem tételezhető fel, hogy abban az esetben, ha a választási helyiségbe bocsáttatott volna, a szavazatát mint érvényest számba vették volna. Ezek szerint tehát az 1899: XV. t.-cz.-ben sincs megadva a módja annak, hogy a névjegyzékbe föl nem vett választók szándékolt de visszatartott vagy másképp megakadályozott szavazata a választások érvényessége fölötti eljárásnál hatályosnak mondassék ki.

b) De lehetséges, hogy a névjegyzékbe föl nem vett választónak szavazata átvétetett, illetve számba vétetett akár tévedésből akár szándékosan. Az első közeg, a ki az ily tévedést észre veheti: a szavazatszedő küldöttség elnöke s az első közeg, a ki nemcsak a tévedést, hanem a szándékosan történt átvételt is észreveheti: a választási elnök. Törülheti-e saját tévedéséből fölvelt szavazatot a küldöttségi elnök és törülheti-e a küldöttségi elnök által tévedésből vagy szándékosan átvett szavazatot a választási elnök? A küldöttségi elnök a szavazás végeztével a választási törvény 83. §. értelmében a szavazás névsorát berekeszti s azt aláírva a választási elnöknek átadja. A küldöttségi elnök, tehát a szavazás névsorát nem változtathatja meg és saját tévedését e szavazatokról felvett jegyzékben nem igazíthatja ki. De nincs semmi akadálya annak, hogy a küldöttségi jegyzőkönyvben a tévedés megállapíttassék és hogy ennek alapján a választási elnök a választási törvény 86. §. értelmében a szavazás végeredményét erre való figyelemmel állítsa össze, mert ezen szakasz szerint azon jelölt jelentendő ki képviselőnek, a ki a feljegyzett *érvényes* szavazatok általános többségét nyerte meg. Kétségtelenül érvényes szavazatnak, illetve a választás eredményének megállapításánál számbavehetőnek pedig a választási törvény 73., illetve a bíraskodási törvény 158. §-a alapján csak az tekintendő, a melyet a névjegyzékben foglalt választók adtak. A vá-

lasztó hatásának általam előbb adott definitiója szerint ugyan érvényes vagyis hatályos szavazatnak volna tekintendő az is, a melyet oly választó adott be, a ki a névjegyzékbe felvéve nincs. De ahhoz, hogy a most szóban forgó esetben a szavazó érvényesnek tekintessék szükséges, hogy a választónak választó hatósága meg legyen állapítva. Ezt pedig megtenni a választási elnöknek akkor, mikor a szavazás végeredményét összeállítja, hatáskörében nincs, de módjában sem igen van. A választási elnök e szerint a küldöttségi elnök tévedéséből átvett szavazatát oly választónak, a ki a névjegyzékbe fölveve nincs, leszámíthatja.

Milyen elbánásban részesítendő már most a küldöttségi vagy választási elnökök által tévedésből, vagy tudatosan átvett vagy le nem számított szavazata a névjegyzékbe fel nem vett választóknak akkor, mikor a választás érvényességének megállapítására kerül a sor. A curiai biráskodási törvény 3-ik §-ának 15. és 27. pontjai veendőek itt figyelembe. A 15. pont kimondja, hogy érvénytelen a választás, ha a választásnál a szavazás alapjául nem a választási törvény 55. §. szerint érvényes névjegyzék szolgált. Ha a névjegyzékbe föl nem vett választónak szavazata tévedésből vétetett át, akkor semmi esetre sem lehet elmondani, hogy a szavazás alapjául nem a névjegyzék szolgált. Ebben az esetben tehát a 15. pont alapján nem lehet a választást érvénytelennek nyilvánítani, mert a szavazásban részt vevő egyénnek volt választó hatósága és így szavazatának hatálylyal kell birnia.

Abban az esetben, midőn a névjegyzékbe fel nem vett választónak szavazata tudatosan vétetett át, a 15. pontnak lehet oly értelmezést adni, a mely mellett a választás érvénytelennek volna nyilvánítandó. De a 15. pontnak ilyen értelmezése nem helyes. Világos ugyanis, hogy a 15. pont szerint a választás csak akkor érvénytelen, ha a szavazásnál a választási törvény 55. §. szerint érvényes névjegyzék helyett általában egy más névjegyzéket használtak, vagy névjegyzéket egyáltalában nem használtak, vagy ha használták is látszólag az érvényes névjegyzéket, de oly nagyszámu a névjegyzékbe fel nem vett egyén szavazatát vették át, hogy a szavazás a névjegyzék alapul vétele mellett történt szavazásnak tekinteni nem lehet.

Ha azonban az érvényesnek megállapított névjegyzék hasz-

náltatott és ennek használata mellett vétetett át szórványosan — habár tudatosan is — a névjegyzékbe fel nem vett választónak a szavazata, akkor az az eljárás nem esik a 15. pont alá. A 15. pont nem egy, két szabálytalanul átvett szavazat miatt írja elő a választás megsemmisítését, hanem azért, mert a nem érvényes névjegyzék használatával, vagy az érvényes névjegyzéknek csak látszólagos használatával, oly nagy fokú szabálytalanságot követtek el, hogy a választás érvénytelenítésének már maga az a szabálytalanság képezi az okát, a nélkül, hogy vizsgálni kellene a nem érvényes névjegyzék alapján átvett szavazatok érvényesek voltak-e vagy nem? Igaz, hogy az itt említett esetekben biztos határvonal nélkül gyakran nehéz megállapítani, mikor használtatott az érvényes névjegyzék, mikor nem, de ily nehézségek a bíráskodás terén más esetekben is előfordulnak, s azokat egyenként szabad belátás szerint eloszlalni a bíráskodásra hivatott közegek feladata.

A mi a 27. pontot illeti, az ebben az esetben is alapul szolgálhat. E pont szerint érvénytelen a választás akkor, ha az, a kit a választási elnök országgyűlési képviselőnek kijelentett, az érvényes szavazatok általános többségét nem nyerte el. Az pedig, hogy melyek az érvénytelen szavazatok, a 4. §-ban van meghatározva. E szakasz szerint érvénytelen az a szavazat, a mely az 1874: XXXIII. t.-cz. és az 1876: XXXIX. t.-cz.-ben meghatározott eseteken felül a 3. §. 2., 3., 4., 6., 9., 10. vagy 11. pontjaiban megjelölt cselekmények valamelyike folytán adatott a képviselőre vagy más jelöltre. Az 1874: XXXIII. t.-cz.-nek 78. §-ában van meghatározva, hogy mikor semmis a szavazat, t. i. ha nincs értelme, ha többféleképp magyarázható, vagy ha nem a képviselőjelöltek valamelyikére adatott. Ez esetekben tehát nincs bent az, hogy a névjegyzékbe fel nem vett választónak a szavazata érvénytelen.

Az 1876: XXXIX. t.-cz. 8. §-a értelmében érvénytelen az a szavazat, 3 éven belül, a melyet oly egyénre adtak, a kinek képviselői megbízását a megbízólevél be nem mutatása miatt megszüntetik; ez tehát szintén egészen másról intézkedik, mint a névjegyzékbe felvett választónak a szavazatáról.

Végül az 1899: XV. t.-cz. 3. §-ának 2., 3., 4., 6., 9., 10., 11. pontjai szerint érvénytelen az a szavazat, a melyet a választók megvesztegetés, erőszak vagy fenyegetés, etetés, itatás, vallásos

izgatás és hivatalos pressió folytán adtak be; tehát ismét nem az a szavazás, a melyet a névjegyzékbe fel nem vett választó adott be.

Az 1899: XV. t.-cz. 4. §-ának első bekezdése értelmében, tehát azon érvénytelen szavazatok közé, melyek a választás eredményének megállapításánál a Curia által esetleg leszámítandók, nem tartoznak azok a szavazatok, a melyeket a névjegyzékbe fel nem vett választók adtak be.

De az 1899: XV. tcz. 4. §-ának bekezdése értelmében azok a szavazatok is levonandók, a melyeket jogosulatlan egyének adtak be. Hogy a 4. §. értelmében kik a jogosulatlan egyének, arról már volt alkalmam az előbb nyilatkozni, midőn annak a nézetemnek adtam kifejezést, hogy a jogosulatlanság alatt itt nem a szavazásra való jogosulatlanságot, hanem a választásra való jogosulatlanságot kell érteni, tehát a jogosulatlan egyének nem azok, a kik a névjegyzékbe nincsenek felvéve, hanem azok, a kik nem birnak választó joggal, választó hatósággal.

Mindezeknek eredményeképp kimondhatjuk, hogy ha a szavazás alkalmával olyanoknak szavazata vétetett át akár tévedésből, akár szándékosan, a kik választó hatósággal birnak ugyan, de a névjegyzékbe fel nem vétettek s a választást ezen az alapon kérvénnyel megtámadják, az ily szavazatok leszámításának s a választás ez alapon való esetleges megsemmisítésének helye nincs, hacsak ily szavazatok oly nagy számmal nem vétettek át, hogy a választást pusztán a szabálytalanság alapján kell megsemmisíteni.

Egy súlyos argumentum hozható fel ez ellen az álláspont ellen, a melylyel foglalkoznunk kell. Felhozható nevezetesen az, hogy ha a névjegyzékbe fel nem vett, de választó hatósággal bíró egyén szavazatát hatályosnak tartjuk, mikor az tévedésből vétetett fel, az még hagyján; de igen fonák következményekre vezetne az, ha az ily szavazatot hatályosnak fogadjuk el akkor, mikor az szándékosan vétetik át, mert ez által a visszaélésnek tág kaput nyitunk, sőt azt szentesítjük. Azonban erre az ellenvetésre mindenekelőtt az lehet a válasz, hogy az politikai szempontból hozatik fel, a jognak az alkalmazásánál pedig és különösen a választási jognak bírói alkalmazásánál a politikai szempontok figyelembe nem jöhetnek. De különben is egyáltalán

kérdéses, vajjon visszaélésnek minősítendő-e az, hogy választó hatósággal bíró egyénnek a szavazata átvétetik akkor, a mikor az nincs a névjegyzékbe felvéve. Igaz, hogy szabályellenes ez az eljárás, de annak a szabálynak, mely a szavazásnál csak a névjegyzékbe felvettek szavazatának az átvételét írja elő, nem lehet az a célja, hogy megakadályozza azt, hogy a kinek van választó hatósága, a szavazásban és választásban részt vehessen. A választó hatóság, mint már említém, nem alanyi jog, melynek gyakorlata a magánérdekben történik, hanem közfunctióra való képesség és ezért a közérdekben van az, hogy a kinek adott az állam választó hatóságot, az mind éljen és élhessen vele. Ezért nem lehet a célja az államnak, hogy a választó hatóság gyakorlásának akadályokat gördítsen. Annak a szabálynak tehát, hogy a szavazásnál csak a névjegyzékbe felvettek szavazata veendő át, csak az a célja lehet, hogy a szavazási eljárás a választó hatóság kimutatásával és vizsgálatával ne bonyolítottassék, de nem lehet a célja az, hogy vele a választóknak részvétele a választásból kizárassék. A névjegyzék tulajdonkép vélelem a mellett, hogy a névjegyzékbe felvettek és csakis azok birnak választó hatósággal, és ez a vélelem nem megdönthetetlen. Azért, ha van is szabálytalanság abban, hogy a névjegyzékbe fel nem vetettek szavazata átvétetik, az csak annyiban szabálytalanság, a mennyiben a szavazásnál az vélelmezendő, hogy az illető választó hatósággal nem bir. Ha e vélelem ellen történik az eljárás, az szabálytalanság vagy a szavazatok érvénytelensége alapján megtámadható; de ha a választás eredményének megvizsgálásakor az tűnik ki, hogy az eljárás a vélelemben ütközött ugyan, a vélelem azonban a valóságnak meg nem felelt, vagyis ha a vélelem megdöntetett, akkor a jog hozza magával, hogy a megdöntött vélelem ellenére történt eljárás szentesítettessék, s hogy a vélelem ellenére átvett szavazatnak hatály tulajdoníttassék.

Azt sem lehet ez ellen felhozni, hogy a ki annak idején nem járt utána, hogy a névjegyzékbe felvétessék, méltán záratik ki a választásból, mert a névjegyzékbe való felvételés elmulasztásához nem lehet olyan hátrányt fűzni, a mely nem az egyénnek, hanem a közönségnek a hátránya. S előfordulhat az is, hogy valaki akkor, mikor a névjegyzék összeállított, még nem bir

választó hatósággal, míg akkor, mikor a választás volt, a választó hatóságot már megnyerte. Az ilyennek kizárása szintén nem áll a közérdekben és azért az ilyen szavazatától sem tagadandó meg a hatály.

A választási jogban alkotott legújabb törvényünknek, a választások felett a Curia biráskodását szabályozó törvényünknek, mely a választások tisztaságát akarja biztosítani, az a célzata, hogy a választók jogukat befolyásolásoktól menten és akadály nélkül gyakorolhassák. Ennek az irányzatnak felel meg az is, hogy ha azok a választók, a kik a névjegyzékbe nincsenek felvéve, választó hatóságukat gyakorolják, ezen szavazatoknak hatály tulajdoníttassék, és ennél fogva, azt hiszem, nem tévedek, ha azt állítom, hogy semmi elfogadható ok sem szól az ellen, sőt a választó hatóság mivolta és a névjegyzékek rendeltetésének következménye az, hogy a választások érvényessége feletti biráskodás folyamán a névjegyzékbe felvett, de választó hatósággal nem bíró egyénnek a szavazata leszámíttassék, és hogy a névjegyzékbe fel nem vett, de mégis a szavazáshoz bocsátott választók szavazatának hatály tulajdoníttassék.

Concha Győző:

A nagyérdekű és finom analisisssel készült felolvasáshoz egyszerre hozzászólni nagyon bajos, mert a különböző törvény-szakaszok összevetése és összehasonlítása volna szükséges ahhoz, hogy ezt a tömör értekezést egészében és minden részében igazoltnak lehessen elfogadni. De az alapelvekre nézve, a melyet a felolvasó úr itt hangoztatott, ki kell hogy fejezzem egyetértésemet vele, mert az bizonyos, hogy a névjegyzék létesítése a jog-nak, az egyes választó hatóságának, a mint a t. előadó úr nevezni kívánja, megakadályozására vezet, mert elűttetik a szavazásban való részvételtől az olyan ember, a ki nyilván bir azokkal a kellékekkel, a melyet a törvény a választótól megkíván. Mégis a névjegyzék okvetlenül szükséges, vagy legalább is nagyon hasznos, mert különben a választások lefolyása in infinitum menne és nem állhat minden állam arra az álláspontra, mint némely amerikai állam, hogy a választó ott a hely színén is igazolhatja magát a nélkül, hogy a lajstromban, a névjegyzékbe bele volna véve. Tehát a névjegyzék mindenesetre egy akadálya a jog-nak. Ha már most ezen névjegyzék elérheti célját: a választások rendes lefolyását, nincsen ok, a miért megtagadjuk azt, hogy a névjegyzék mellett egyszersmind az egyes választónak a joga is érvényesüljön. Én semmikép sem látom jogi szempontból kizártnak azt, hogy olyanok szavazata is tekintetbe vehető legyen, a kik a névjegyzékben nincsenek benn, mert a névjegyzék valósággal csak egy forma, a mely nem ölheti meg az egyesnek jogát. Nekem úgy tűnik fel, hogy az értekezésben az nem volt kellőkép kidomborítva, hogy tulajdonképen mi az a választási névjegyzék, mi az a választási actus? Mind a kettő közigazgatási actus, nem pedig birói ítélet. A névjegyzékben tulajdonképen nincsen birói ítélet,

lehet, hogy bírói ítélet által némikép corrigált közigazgatási actus, de nem bírói ítélet, a melyet a jog szempontjából többé kiegészíteni ne lehetne. Mondom, ez egy oly közigazgatási actus, a melyet elkészít a központi választmány, a melyet aztán mint közigazgatási actust esetleg a Curia kicorrigál. Maga a választás megint egy közigazgatási actus, a melynek érvénye jogi szempontból megtámadható és ítélettel megváltoztatható. A választások felett itélni jelenleg a Curia hivatott, mint ítélő bíróság, tehát ezen közigazgatási actusnak tényleges hiányát, hogy az abban jogosultak nem vettek részt benne, kiigazíthatja az az állami hatóság, a melynek feladata a jogot érvényesíteni: az az a bíróság. Nekem olyanformán tűnik fel ez az előadó fölvetette kérdés, — a melyre megvallom, nem gondoltam, — mint az anyakönyvvezetőnek a szerepe és a bíróságnak a szerepe. Az anyakönyvvezető kiállít egy érvényes bizonyítványt a házasság kötéséről, de tulajdonképen csak egy vélelmet állít ki, hogy az a házasság érvényes, mert hiszen az anyakönyvbe érvényesnek bejegyzett házasság bíróilag érvényteleníthető. Ép ily formálisan érvényes az a névjegyzék és választási actus is és bíróság által utólag érvényteleníthető csakúgy, mint az anyakönyvbe törvényesen bejegyzett házasság. Egyszóval én semmiféle nehézséget nem látok jogi szempontból azon álláspont ellenében, a melyet az igen t. előadó úr kifejtett. Politikai szempontból pedig azt találom, hogy kedvez a polgárok szabadságának és nem látok benne nehézséget, hogyha utólag corrigáltatik egy választás, nem látok benne egy olyan nehézséget, a mely zavart idézhet elő épen a választások rendes lefolyása tekintetében. Azt pedig, hogy egy ilyen belsőleg nem érvényes választás a forma miatt mintegy szentnek és megtámadhatatlannak tekintessék, azt szükségesnek nem látom, én tehát hozzájárulok az előadó úrnak álláspontjához.

Schwarz Gusztáv :

T. Teljes-ülés !

Nagy figyelemmel hallgattam az előadó úrnak érdekes fejtegetését és épen azért, mert az az eredmény, a melyet ő előrebocsátott és mely, mint már a bevezetésből gyanítani lehetett, igen meglepő volt, kétszeres figyelemmel vártam annak tételes megokolását. Azonban kénytelen vagyok bevallani, hogy még azok meghallgatása után is, a miket Concha Győző ő nagysága itt kifejtett, nem érzem magam meggyőzve. Eddig úgy tanultuk és a praxis is azt tartotta eddig, hogy választói jogosultsága csak annak van, ki a választói névjegyzékbe be van véve. Hiszen elvontan képzelhető volna oly törvényhozás, a mely a választói névjegyzéknek csak oly praesumptió erejét adná, hogy azt mondaná, a választói névjegyzék csak prima facie bizonyíték, de az anyagi választási jogosultság e jegyzéktől független. Az ilyen törvény alapján fel lehetne állítani azt a különböztetést, melyet az előadó úr tesz: formalis választási jog és anyagi választási hatóság között. Ily törvény alapján azt kellene mondanunk: ha valaki a jegyzékbe fel van véve, joga van követelni, hogy a választási actusban részt vegyen, azaz, hogy szavazata átvétesse; de ha később megtámadják a választást és bebizonyítják, hogy neki voltaképen választási hatósága nem volt, akkor szavazata erejét veszti. Viszont: az a körülmény, hogy valaki nincs a névjegyzékben, azt a praesumptiót állapítaná meg, hogy neki nincsen választó hatósága, de ezzel a vélelemmel szemben is meg volna engedhető akár magán a választáson, akár későbbi támadás folytán — az ellenbizonyítás. Ez mondom, in idea képzelhető törvényhozási álláspont. Azt hiszem azonban, könnyű belátni, hogy a törvényhozás ezzel egy technice igen bajos szabályt állítana fel. Ha az ilyen szabályozást a választási tech-

nika szempontjából bíráljuk meg, könnyű belátni, hogy olyan tömeges, olyan szenvedélyes milieuban végbevitt actusnál, mint milyen a választás, a legformálisabb liquiditás szükséges és ezzel a technikai kénytelenséggel szemben bele kell nyugodnunk abba, hogy a névjegyzék formalismusa erősebb, mint az anyagi választási jog. Ez egy politikai czélszerűségi szempont, a melynek az árát meg kell adnunk. Végre is, a választási jog gyakorolhatása fontos dolog, de az ország békéje is valami. Persze, a kinek szemében fontosabb dolog nincs a világon, mint az, hogy az ember mindenekelőtt «válasszon» — az azt fogja mondani, inkább pereat mundus, de a választói hatóságot ki kell vívni. Én megvallom, úgy érzem, hogy a jog terén akárhány fontosabb érdek is van, mint az egyes ember választási joga és mégis feláldozzuk akárhányszor a jog formalismusának. Tétéles törvényünk azonban, és ez a fő, mindenesetre nem foglalja el az előadó úr álláspontját. Legalább azokból, miket itt első hallomásra meg tudtam itélni, tétéles támpontot nem bírtam e felfogás mellett felfedezni. A t. előadó úr egy tételből indul ki, a mely szerintem petitió principii. Szerinte meg kell különböztetni a mi törvényünk szerint is a választási jogot (vagy mint ő nevezi: hatóságot) a szavazásjogtól. Szerettem volna, ha szíves lett volna kitanítani, mire alapítja tétélesen e megkülönböztetést. Hiszen magában véve igen helyes gondolat, mely akárhányszor érvényesül a jog terén, hogy meg kell különböztetnem azt a kérdést: mit *szabad* tennem? attól: elérek-e és miféle jogi *hatást* az én cselekményemmel? Pl. váltót *szabad* aláírni annak is, a kinek váltóképessége nincsen, az megtiltva nincs. De nincsen meg az a képessége, hogy cselekménye által a czélzott hatást előidézzé. Vannak viszont olyan cselekmények is, melyeknek véghezvitele maga is meg van tiltva és melyeknek, ha véghez visszük is, effectusa sincsen. Az pl. nincsen megengedve, hogy az ember tréfából a polgári tisztviselő előtt házasságot kössön, mert itt magához a cselekményhez bizonyos ethikai érdek fűződik, a melylyel a törvényhozó paczkázni nem enged. A megkülönböztetés tehát cselekvési jog és hatást előidéző képesség között, elismerem, elvontan létezik. De hogy ezt megteszi-e a mi választási törvényünk is? Hogy ott, a hol választói jogról beszél, csak a cselekmény véghezviteléhez való

jogot érte-e, és hogy az anyagi hatásra való képességet, vagy «hatóságot» ettől függetlenül kell-e bírálni — ez az előadó érdekes fejtegetése után is bizonyítatlan maradt előttem. Sőt hogy ez nincs így, erre épen az ő érvelésében is talállok bizonyítékot. Mert ha az előadó úr következetes akarna lenni, akkor a következő eredményre kellene jutnia. Ha valakinek az ő kifejezése szerint szavazási «joga» alapján beadatik a szavazata, de később kitünik, hogy választási «hatósága» nincsen meg, akkor szavazata — daczára annak, hogy neve a névjegyzékben benne volt — később megtámadás útján le lesz rontható. Ezt értem. De hogy lesz akkor, hogyha valaki, a kinek választási «hatósága» van, nincs benne a névjegyzékben? Akkor, azt várná az ember, később szintén helyt kell adni a megtámadásnak? Mert hiszen, ha a választási «hatóság» a döntő, akkor meg kell hogy támadhassam a választást, akár azért, mert valaki szavazott, a kinek hatósága *nincsen*, akár azért, mert valakit nem engedtek szavazni, a kinek hatósága *van*. Pedig az előadó úr szerint, ha én egyszer kimaradtam a lajstromból, akkor nem követelhettem azt, hogy választási hatóságomat gyakorolhassam.

Fabinyi Ferencz: De felszólalhat ellene!

Schwarz Gusztáv: Igen, felszólalhat, de a választás után már nem. Ha egyszer kimaradtam abból a lajstromból, nincs módom, hogy megtámadás útján érvényesítsem a választási hatóságot. Ha tehát a törvény a lajstromból való téves kihagyáshoz ezt a mélyen bevágó anyagi hatást fűzi, nem teszi-e ez érthetővé, hogy ugyanily anyagi hatást fűz a lajstromba való — bár téves — felvételhez is? Vagy keresztül hatol a formális vélelemmel szemben az anyagi igazság és akkor annak negative és positive egyaránt kell érvényesülnie. Ha pedig az egyik felében elmetszszük végkép, akkor nem látom, hogy igazságos lenne fentartani a másik felére nézve. Én úgy látom, hogy az előadó úr álláspontja törvényünknek nem felel meg, de magában véve is következtlenül van keresztülvive és ezért nem látok alapot arra, hogy elfogadhassam. Megvallom, hogy fejtegetése még abban sem győzött meg, hogy se politikai, se magánjogi categoriák e kérdésbe ne volnának vegyíthetők. Mert a választási törvénynek itt kérdéses rendelkezése eminenter politikai, azaz közczélszerűségi természetű. Itt elmetszeni a

politikai tekintetet annyit tesz, mint elmetszeni az élő növényt a testtől, a melyből fakadt. Másfelől azzal, hogy a választói hatóságot «hatóságnak» mondjuk és nem választói «jognak», ezzel még nem teszszük a dolgot közjogiabbá. Beszélhetünk cselekvési szabadságról és cselekvési képességről a jog minden terén, a magánjogban csakúgy, mint a közjogban. Én nem e megkülönböztetés elvont helyességét tagadom, a mit vitatok, csak az, hogy a törvény a szavazati jog szempontjából ezt a distinctiót nem teszi meg és azokat a következményeket nem fűzi hozzá, a melyeket az előadó úr vele összeköt.

Polner Ödön :

Schwarz Gusztáv t. tagtársunk felszólalására néhány megjegyzést kívánok tenni. Schwarz tagtárs úr kifogásolja előadásomban, hogy nem látja magát meggyőzve a tekintetben, hogy tételes jogunk megadja-e az alapot arra a distinctióra, hogy a névjegyzékbe fel nem vett választó szavazatának a választások érvényességének megállapításánál hatály tulajdoníttassék. Én ennek kimutatására azért nem vállalkoztam, mert ezt nem tudtam volna elérni, mivel a mi tételes törvényünk : az 1874. évi XXXIII. t.-cz. tényleg nem ad nekünk kétségtelen alapot arra, hogy ezt a distinctiót megtegyük. Azonban épen ez a körülmény az, a mit én a törvény fogyatékoságának tartok. Én felállítottam az elméletet, mint egy közjogi elméletet és nem kerestem azt, hogy meg vannak-e ennek a felfogásnak positiv tételes alapjai mert hiszen tudtam, hogy úgy sem találhatom meg, csupán azt kerestem, vajjon nincsen-e kizárva a mi tételes törvényeink által ennek az elméletnek a felállítása és e tekintetben arra az eredményre jutottam, hogy nincsen, sőt hogy meg van a lehetősége annak, hogy azt legalább részben keresztül is vigyük. Erre nem lehet azt mondani, hogy miután a választási törvényben nincsen alap letéve arra, hogy a fel nem vett választók szavazatának hatály tulajdonítható és a kihagyottak szavazata tekintetbe nem veendő, ezt a tételt nem lehet felállítani ; mert a választási törvényben is vannak olyan rendelkezések, a melyeket alapul lehet venni annak az állításnak kimondásánál, hogy a választói jog nem alanyi jogosítvány, hanem olyan képesség, a melynek bizonyos effectusa van, a mely tehát bizonyos hatálylyal összekötött közhatalosi képesség, s következésképen, hogy a névjegyzékbe fel nem vett választók szavazatának hatály tulajdoníttassék. A választási törvény ugyanis különbséget tesz a között, midőn

valaki bir választói joggal és azt gyakorolhatja is és a között, midőn valaki bir ezzel a joggal, de azt nem gyakorolhatja. Hogy aztán ennek a megkülönböztetésnek mi a következménye, arra a törvény semmiféle támpontot nem nyújt, s ha nem fogadjuk el annak lehetőségét, hogy a névjegyzékbe fel nem vettek szavazatának hatály tulajdonittassék, akkor nem tudjuk megállapítani, hogy mit akart a törvény abban a különbségben kifejezni, midőn azt mondja, hogy bizonyos esetekben bir valaki választói joggal és azt mégsem gyakorolhatja. Ebben az esetben is oly elméleti tételt kell felállítanunk, melyet a törvény öntudatosan tán nem fejezett ki, de csak ily elmélet segítségével vagyunk képesek megállapítani, hogy mi a következménye ennek a megkülönböztetésnek. Erre különben csak rá mutattam, mert ennek bővebbi kifejtése a mostani kérdéstől messze vezetne.

A mi Schwarz Gusztáv t. tagtárs urnak azon megjegyzését illeti, hogy állításomnak consequentiáját nem vittem egészen keresztül, ezt megvallom, nem egészen értem. Mert ha azt érti alatta, mintha én csak azt állítottam volna, hogy a névjegyzékbe fel nem vett választók szavazatának hatály tulajdonittassék, azt azonban nem, hogy a névjegyzékbe felvett nem választó szavazatának hatály ne tulajdonittassék, — akkor félreértett, mert én ezt nem mondtam.

Schwarz Gusztáv: Én úgy értettem a dolgot, hogy ha nem vagyok felvéve a lajstromba, hiába van választói «hatóságom»: hacsak jószántából vagy elnézésből nem veszi át a választási elnök, nem adhatom be szavazatomat, se utólag nincs módom arra, hogy hatóságomat — megtámadási eljárás útján — gyakoroljam. Így tehát daczára annak, hogy meg van a választási hatóság, nem választhatok, mert kimaradtam a névjegyzékből. Miért ne győzzön hát a névjegyzék akkor is, a mikor «hatóságom» nincs, de a névjegyzékben mégis benne vagyok?

Polner Ödön: T. teljes ülés! A törvény erről a kérdésről így kifejezetten nem is szól, de nem találtam meg az alapját annak, hogy egy olyan választó szavazata, a ki visszautasított, később elismertessék és beszámíttassék, csak annak találtam meg az alapját, hogy ha már tényleg beadta és átvették a szavazatát, hogy az fentartassék. Én csak azt igyekeztem ki-

mutatni, hogy mit lehet az elmélet szempontjából érvényesíteni és mit nem lehet érvényesíteni. Azt pedig talán maga Schwarzs tagtárs úr sem kívánja, hogy az a választó ott a választás színhelyén igazolja magát, és az által adassék meg a módja, hogy a névjegyzékbe fel nem vett választónak a szavazata visszautasítandó ne legyen.

Schwarz Gusztáv: Én nem kívánom!

Polner Ödön: Az egész kérdés természetesen politikai dolog és de lege ferenda a politikai tekintetek nem mellőzhetők, de lege lata azonban mellőzni kell. Az én nézetem szerint éppen az ilyen kényes természetű politikai dologban, a politikai tekintetek alkalmazása a biráskodásban veszélyes praecedensekül szolgálhat. A biráskodásnál a politikai tekinteteket alkalmazni nem szabad.

Concha Győző:

Én azt hiszem, hogy a dolgot nem is lehet megfogni a választóknak a jogánál, hanem csak a választási actusnál és a képviselők jogosultságánál. A kérdés az, hogy ki jogosult képviselőként működni és ki választatott meg érvényes választás alapján. Itt pedig csak előfeltétel az egyes választóknak a joga, tehát tulajdonképen a közjogban nem az jöhet először tekintetbe, hogy Péternek vagy Pálnak van-e szavazati joga, hanem a cél az, hogy képviselő választassék és így az országgyűlés completáltassék, ennek tovább előfeltételei a választási actusok, a választási actusnak előfeltétele a névjegyzék összeállítása és csak aztán ehhez járul az egyesnek joga. Tehát nem úgy áll a dolog, mint a magánjogban, hogy az egyes jogánál kell kezdeni, hanem hogy képviselőre van szüksége az országnak és így aztán világos lesz, hogy csak olyanok juthatnak érvényre szavazatukkal, a kik jogosan vannak a névjegyzékben. Mihelyt esetleg azok, a kik benn vannak a névjegyzékben, de jogosulatlanul vannak benne, a szavazáskor a 12. §. alapján visszautasíttatnak, rögtön át van törve ezzel a választói névjegyzéknek az a sacraris jellege, a melyet az igen t. collega úr neki tulajdonítani akar. Nem egy legis actio, nem sacralis formula az a választói névjegyzék, hanem egy administrativ actus, a melyet a bíróság a jog alapján nullifikálhat ép úgy, mint egy anyakönyvvezetőnek a bizonyítványát, illetőleg kijelentését, hogy az a házasság törvényes házasság, a mely előtte mindenféle formalitások mellett létre jött.

Schwarz Gusztáv:

Abból, hogy valami jegyzék van, még semmi sem következik a tekintetben, hogy ennek a bejegyzésnek milyen az anyagi hatálya? Pl. a telekkönyv bizonyos rendszerek szerint hatályt ad annak a jogviszonynak, a mely abba beleiratik, ha pedig nincsen beleírva, nincsen hatálya. Az anyakönyvnél viszont az a viszony anyagilag létezik, akár be van írva, akár nem. Magából abból a tényből tehát, hogy egy jegyzék vezettetik valamiről, még semmi sem következik arra nézve, hogy a bejegyzendő viszony tényleg fennáll-e vagy sem? Képzeltetőnek tehát igenis képzelhető az az álláspont, a melyet az előadó úr kifejtett. Magában véve képzelhető, hogy egy törvény azt mondja, hogy: mi csinálunk ugyan névjegyzéket, de ez annak a kérdésnek magának, hogy ki választhat, ki nem, anyagilag semmi tekintetben nem praëjudikál, lehet, hogy valakinek van választói képessége, daczára annak, hogy nincs benn a névjegyzékben és lehet, hogy benn van a névjegyzékben és még sincsen választói képessége. Ez elképzelhető álláspont. A mit én kétségbe vontam, nem ez, hanem csak az, hogy ez a mi törvényünk álláspontja is volna. Hogy megtehessük azt a distinctiót, melyet az előadó úr kifejtett, arra positiv támpontot kell kimutatni. És az előadó úr azt, hogy a mi törvényünk tényleg így distinguál, nem annyira bizonyította, mint inkább mint magától értetődőt előrebocsátotta. Pedig egész érvelése ezzel az alappal áll és esik. Ezt voltam kénytelen kifogásolni.

Vécsey Tamás:

T. Jogászegylet!

Én csak néhány rövid megjegyzést óhajtok tenni, miután magam is résztvettem az 1874-iki választási törvénynek az előmunkálataiban, mely törvény behozta a választók *állandó* névjegyzékét. Abban az időben az országgyűlés nagy többségének az volt a meggyőződése, — hogy a választásokat közvetlenül megelőzőleg készült névjegyzékek által sérelmek okoztattak. Tudva volt ugyanis, hogy pártszempontok szerint írták össze a választókat a választás előtt. Beírták azokat, a kik az összeíró küldöttség jelöltjének tetszettek, és kihagyták azokat, a kik nekik nem tetszettek. Azt hitte az országgyűlés, hogy az állandó névjegyzék intézményének behozatalával meg lehet szüntetni az ilyen visszaéléseket.

Az 1874 :XXXIV. törvenyzikk szerint csak azoknak van választási joga, a kik a választást megelőző évben a névjegyzékbe felvételtek. A választásra jogosultak hivatalból iratnak össze, utána kell néznie minden jogosultnak, hogy benne legyen az állandó jegyzékben, mert különben, habár van is képesítettsége, még se szavazhat a következő évi választásoknál, miután csak a névjegyzékbeliek szavazhatnak. A jegyzéket esztendőről esztendőre ki kell egészíteni. Ennélfogva az, a ki a névjegyzékből kimaradt, a jövőre felvétetheti magát, ha van képesítettsége, de a ki kimaradt, s a Curiánál se nézett a maga dolga után, elűteti a szavazástól arra az egy esztendőre, mely a kimaradást követi. Hogyha a polgár tudja, hogy neki utána kell néznie az összeírásnak, mert ellenkező esetben, ha szent joga van is, azzal nem élhet, indítatva lesz, hogy jogára ügyeljen, mert a tételes jognak mostani álláspontja: *vigilantibus jura*. Ellenkező eset-

ben kiszámíthatatlan lenne mindenik választás. A mostani tétel jogunk szerint, a ki nincs a névjegyzékben, a következő esztendőben nem gyakorolhatja jogát. Azt, hogy ki a *szavazó: előre* meghatározza az állandó névjegyzék. Nem lehet annak megbírálását a választás izgalmainak idejére hagyni. A törvény szerintem czélszerű, mert különben azt se tudnánk előre, hogy kik a választók? És így nem helyeselném, ha a választást olyanok szavazata döntené el, a kik nincsenek az előző évi állandó névjegyzékben s nem helyeselném, ha a Curia szavazóknak ismerné el azokat, a kik a választást megelőző év állandó névjegyzékébe nincsenek felvéve, mert de lege lata szólva, a dolog úgy áll, hogy a ki benne van a múlt évi jegyzékben, az választó és *szavazó*, ellenkező esetben abban az időben nem lehet *szavazó*. A választási vagy küldöttségi elnök nem teheti azt *szavazóvá* a ki nincs a megfelelő névjegyzékben. Ezt a Curia is ki fogja mondani.

Egyébiránt az érdekes vita kezdeményezéseért az előadó úrnak köszönetünket fejezem ki.

Polner Ödön:

Még Schwarz t. tagtársunk felszólalására van szerencsém megjegyezni, hogy tulajdonkép egész negative azt sem lehet mondani, hogy a választási törvényben minden tételes alapja hiányzik az általam felállított tételnek. Mert a törvény 73. §-a is csak a szavazati jogot, tehát a választó hatóság gyakorlásának lehetőségét köti a névjegyzékbe való felvételhez, s nem a választó jogosultságot magát, mint pl. ahhoz köti még a választó jogosultság feltételén kívül a megválaszthatás képességét. A ki nincs is tehát a névjegyzékben, az választójogától a törvény szerint sincs megfosztva, csak abban akadályozható ő, hogy ennek kimutatását a szavazásnál kívánhassa, s hogy szavazatának átvételét követelje.

Vécsey t. tagtársunk felszólalására vonatkozólag pedig tisztelettel megjegyzem, hogy kiinduló pontom épen az volt, hogy a választói jog nem jog, melyet valaki saját érdekében gyakorolhat vagy nem, s hogy ennélfogva a választási törvény értelmében is az, hogy valaki a névjegyzékbe felvéssék, nem csak az ő dolga, hanem az egész közönségé. Azt tehát, hogy valaki a névjegyzékbe felvételnek nem nézett utána, nem lehet ellene vetni annak, hogy a névjegyzékbe fel nem vett szavazatának hatály tulajdoníttassék.

Vavrik Béla elnök:

T. Teljes-ülés!

Ha a t. felolvasó úr úgy fogja fel Schwarz Gusztáv és Vécsey Tamás uraknak felszólalásait, hogy azok egyoldalú magánjogi szempontokat képviselnek, akkor e felfogásában nem osztozhatom. Habár egyáltalában nem akarok bővebben a jelen vitába belebocsátkozni, de hangsúlyoznom kell, hogy a hatóság és a jog fogalmának a választás szempontjából annyira különválasztása egymástól, mint ezt előadó úr teszi, lehetetlen, és nem hiszem, hogy ez a megkülönböztetés lényeggel birjon arra az actusra, a melyről itt szó van. Ha én ezt a választási jogot úgy fogom fel, mint hatóságot, azt tisztán közjogi kötelesség szempontjából kell megítélnem. Az-e? Hogy nem tisztán az, azt a mindennapi tapasztalás bizonyítja. Már a köztudat, ha szabad a kifejezéssel élnem, úgy fogja fel azt, mint oly jogot, a melyet nem szükségképen kell gyakorolnom. Meglehet, hogy nem mindig közérdekből mulasztom el azon jog gyakorlását, de nincs kizárva ez a szempont sem a konkrét esetben. Ez már aztán, igaz, hogy subjectív felfogása annak, a ki ezzel a jogosultsággal bir. Azok a logikai következtetések, a melyeket le méltóztatik vonni, élesek és szabatosak, de inkább magánjogi, mint közjogi értékűek. Jól tudjuk, hogy magánjogi, de legfőképen a közjogi viszonyokat nem a szigorú logikai konsequentíák eredménye szerint kell megbírálnunk és szabályoznunk. Nem egy esetben logikailag inkonsequentíát követünk el azért, mert valamely közérdek úgy kívánja. Példákat erre bármely országnak és első sorban az angol nemzetnek közjogi életéből fel lehet hozni. Ha már most azt kérdelem, hogy a közjogban nincsen-e számos olyan tény vagy vi-

szony, a mely tisztán formalistikus szempontból bírálandó meg, akkor azt kell vala szólnom, hogy igen is vannak, a melyek egyenesen azon sarkallanak, hogy bizonyos formák megtartat-tak-e vagy nem. Midőn a törvényhozás bizonyos időbeli cesu-rákat felállít és bizonyos formákat kiköt, nem épen, vagy nem mindig strikt logikai szempontból indul ki. A jogbizonytalan-ságnak, a visszaélésnek elkerülése, a jogrend fentartása és álta-lában azon viszonyoknak a méltánylása, a melyekről intéz-kedni akar, vezeti a törvényhozást és az élet követelményei szabják meg irányát. Itt igen figyelemre méltónak tartom azt a felszólalást, a melyet Vécsey Tamás tanár úr t. barátom tett. Hogy áll ez a kérdés a mi praxisunkban? Magam is vol-tam nem egyszer, de talán a jelenlevők legnagyobb része volt hasonló helyzetben, de én úgy tudom, hogy a magyar köz-élet mindig úgy fogta fel a fenforgó kérdést, hogy a névjegyzék olyan alap, a melytől eltérni nem lehet, a mely kizárólagosítja bizonyos meghatározott időre azt a választási jogot, a melynek gyakorlásáról szó van, és pedig azért, hogy abban a fontos, nagyjelentőségű kérdésben a bizalmatlanságra okot ne adjunk, a visszaéléseket lehetőleg távol tartsuk és semmiféle kételynek tért ne engedjünk. Különben is méltóztassék csak tekintetbe venni, hogy mily előfeltételei vannak a névjegyzék megállapításának és mily gondosak az erre vonatkozó eljárási szabályok. Annak meg vannak szigorú előfeltételei, és meg van adva a mód, a mely a sérelmek orvoslását és ezzel a jog gyakorlását vagy a szabálytalan felvétel eltávolítását lehetővé teszi. Már most ha ez így van, ha a választók névjegyzékének megállapítása minden lehető biztosítékot magában foglaló szabályok oltalma alatt álló eljárás eredménye, ha továbbá nyitva van tartva mindenkinek az a lehetőség, hogy orvoslólag közbeléphessen, hogyan képzelhető, hogy utólag felforgatásnak legyenek kitéve azok az alapok, a melyekre a választási aktus alapítva van, szerintem az ajánlott eljárás oly veszélyekkel járna, oly kételyeket és bizonytalanságot támasztana, a mire ráillenék, hogy: medicina peior morbo. E rövid megjegyzéseim nem vehetők bírálat számba, szemben a t. előadó úr érdekes és tudományos értékű felolvasásával, azok inkább csak kételyeket fejeznek ki, de oly kételyeket, a melyek alapítvák az eddigi gya-

korlatra és azt hiszem azon törvényhozási intentióra, a mely a szóban forgó nagyjelentőségű kérdésnél irányadó és kell is, hogy az legyen, t. i. a jogbiztonság megóvása és a visszaélések elleni védekezésre. Ezek olyan fontos érdekek, a melyek a politikában sokszor a logika ellenére is hatályosak kell, hogy legyenek.

Köszönetet mondok az egylet nevében a mélyen t. felolvasó úrnak és az ülést bezárom.
